

ΔΙΟΝΥΣΗΣ ΣΑΒΒΟΠΟΥΛΟΣ

1944 - 2025

ΩΡΑΙΟΣ
ΣΑΝ
ΜΥΘΟΣ

Τα τραγούδια του πέρασαν στο συλλογικό ασυνείδητο περιγράφοντας διαφορετικές εποχές της ελληνικής Ιστορίας. Ακολούθησε τους κορυφαίους της μουσικής, άνοιξε τον δρόμο για τους νεότερους τραγουδοποιούς. Αφήνει μια μουσική παρακαταθήκη διαρκούς ευαισθησίας.

ΑΠΩΛΕΙΑ

Μοιάζει σαν να έχουν επιωθεί τα πάντα για τον Διονύση Σαββόπουλο – ή «Νιόνιο», όπως πέρασε στο μεγάλο ακρατήριο με εκείνη την οικειότητα που παίρνουν τα υποκοριστικά όταν πρόκειται για μεγάλα μεγέθη (ο Μίκης και ο Μάνος ζουν στη συνείδηση ακόμη και των ανθρώπων που δεν τους είχαν γνωρίσει). Ειπώθηκε ότι λειτούργησε σαν χρονογράφος διαφορετικών εποχών και σαν παλμογράφος των υπογειών τάσεων με το ένστικτο ενός ανθρώπου που έζησε ανάμεσα στο πεζοδρόμιο και τους ποιητές. Ανάμεσα στις μπουάτ και τις μεγάλες συναυλίες.

Οτι κυνήγησε την ουτοπία της «άλλης» Αριστεράς, φτιαγμένη από το υλικό της διαρκούς ευαισθησίας και της αισθητικής που ισοδυναμεί με ηθική. Αλλά και ότι αμφισβήτησε την Αριστερά όταν η τελευταία έβγαλε τα μπλοκ επιταγών ενταγμένα στον εγωισμό του δημοκρατικού συρφετού.

Οτι πήρε θέση ως υπεύθυνος πολίτης, πιθανότατα εις βάρος της ανεξίτηλης καλλιτεχνικής του φύσης. Τον είπαν σαμάνο χωρίς τη θέλησή του, τον διαφήμισαν – ή δυσφήμισαν – σαν ταξικό γκουρού χωρίς τη συνηγορία του. Μετά τη ρωσική εισβολή στην Ουκρανία έμεινε μόνος με λίγους φίλους απέναντι στην κερκίδα που βοούσε.

Οτι άντλησε από διαφορετικά αποθέματα της μουσικής παράδοσης και έδωσε το μεγαλύτερο μάθημα προς τους επιγόνους του, οι οποίοι λαχταρούσαν τη γλώσσα του τραγουδιού ελευθεριακή, εύπλαστη και ευρηματική – όχι άλλες «γλώσσες στραγγαλιστριες» και νάιλον ελαφρολαϊκά. Ο ίδιος ανακάλυπτε υλικά από τις κοίτες ενός τοπίου μουσικού, φωνές και ήχους με καταγωγή μεταφερόντας τους σαν καλός αγωγός στον σύγχρονο ρυθμό. Και ροκ και ανατολίτης, και κανταδόρος και ρεμπέτης. Οτι έδειξε μια εμμονικά προτίμηση συμμετέχοντας στους πολέμους για το γλωσσικό προτάσσοντας το πολυτονικό, στα όρια εκείνου του παλιού ρεύματος της νεοορθοδοξίας. Ήταν πιθανότατα η άλλη όψη εκείνου που ο ίδιος όριζε ως εξής: «Να γίνουμε μοντέρνοι χωρίς να χάσουμε την ψυχή μας».

Οτι παρέλαβε το μάθημα του Τσιτσάνη, ο οποίος συνέθετε αρμονίες από την Ανατολή και τη Δύση, και του Χατζιδάκι που αντιστεκόταν στη κυδαιότητα και τον λαϊκισμό μέσα από το μουσικό ήθος. Και τα πήγε ένα βήμα παρακάτω, εκεί όπου η δική του γενιά (οι «δικές του γενιές», αν προτιμάτε) συναντούσε τις βασικές αρχές των προηγούμενων. Ισχύουν όλα και μεταφέρουν μια αλήθεια. Εκτός από τον αόριστο.

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΔΟΥΛΓΕΡΙΑΔΗΣ

Διονύσης Σαββόπουλος 1944 - 2025

Ο χρονοποιός της μουσικής

Εφυγε από τη ζωή σε ηλικία 81 ετών ο κορυφαίος τραγουδοποιός, που όρισε με το προσωπικό του ύφος έναν καινούργιο ήχο

ΟΙ ΣΤΑΘΜΟΙ ΜΙΑΣ ΖΩΗΣ

1944

Γεννήθηκε στη Θεσσαλονίκη στις 2 Δεκεμβρίου. Οι πρόγονοί του ήταν από την Κωνσταντινούπολη και τη Φιλιππούπολη. Την εποχή εκείνη θα απαθανάτιζε στο αυτοβιογραφικό του κομμάτι, το οποίο περιλαμβάνεται στο άλμπουμ «Ρεζέρβα» του 1979: «Δεκέμβρης του '44/ με μια μοτοσυκλέτα του ΕΛΑΣ/ η μάνα μου ετοιμόγεννη, γυρίζει ο θανάτος/ Να η μαμιά, ανασπώνει το μανίκι/ έτσι γεννήθηκα στη Σαλονίκη».

1963

Αποφασίζει να εγκαταλείψει τη Νομική Θεσσαλονίκης και να μετακομίσει στην Αθήνα για να ασχοληθεί με το τραγούδι. Ξεκινάει εμφανίσεις στην μπουάτ Στοά, όπου τον συστήνει ο Νίκος Μαμαγκάκης. Ο χώρος μετατρέπεται γρήγορα σε «άντρο των Λαμπράκηδων» και εμφανίζονται εκεί η Μαρία Φαραντούρη και ο Μάνος Λοΐζος.

1966

Κυκλοφορεί το «Φορτηγό» (Lyra), όπου περιέχονται τα εξής τραγούδια: *Οι πλανόδιοι (α. Οι μάγοι, β. Η ζωά, γ. Η μαϊμού, δ. Το μπουλούκι), Η Συννεφούλα, Το δέντρο, Βιετνάμ γιε-γιε, Ηλιε ήλιε αρχηγέ, Τα κορίτσια που πηγαίνουν δυο-δυο, Τα πουλιά της δυστυχίας, Μη μιλάς άλλο για αγάπη, Οι παλιοί μας φίλοι.* Ο Δημήτρης Καραμπελας γράφει στη μελέτη του (αναθεωρημένη έκδοση από το Μεταίχμιο): «Η στιγμή της αυτοσυνειδησίας του ελληνικού τραγουδιού, η στιγμή που με βίαιη κίνηση ξεσκεπάζεται και αποκαλύπτεται ποια καινούργια πραγματικότητα όφειλε να αποδεχθεί για να ζήσει».

Θα ακολουθήσουν οι δίσκοι: *Το περιβόλι του τρελιού* (Lyra, 1969), *Μπάλλος* (Lyra, 1971), *Το βρώμικο ψωμί* (Lyra, 1972), *Δέκα χρόνια κομμάτια* (Lyra, 1975), *Happy day* (Lyra, 1976) – σάουντρακ για την ομώνυμη ταινία του Παντελή Βούλγαρη, *Αχαρνές, ο Αριστοφάνης που γύρισε από τα θυμαράκια* (Lyra, 1977), *Η ρεζέρβα* (Lyra, 1979), *Τραπεζάκια έξω* (Lyra, 1983), *Ο κ. Σαββόπουλος ευχαριστεί τον κ. Χατζιδάκι και θα 'ρθη οπωσδήποτε* (Σείριος, 1988), *Το κούρεμα* (Polydor, 1989), *Αναδρομή 63-89* (Polydor, 1990), *Μη πετάξεις τίποτα* (Polydor, 1994), *Το ξενοδοχείο* (Mercury, 1997), *Ορχονοποιός* (Mercury, 1999), *ΣΑΒΒΟΡΑΜΑ* (Universal, 2001) – ζωντανή ηχογράφιση από το Μέγαρο Μουσικής Αθηνών, *Ο πηγάς* (με Λάντσια και Κιουρτσόγλου) (LYRA, 2007) – ζωντανή ηχογράφιση και μαγνητοσκόπηση στο Gazarte. Ανάμεσα στις πολλές αναπάντεχες συμπράξεις του ξεχωρίζει και αυτή με τον Δημήτρη Γκόγκο ή Μπαγιαντέρα. Σε ένα δισκάκι 45 στροφών που κυκλοφόρησε από τη Lyra το 1975 μοιράζονται την ερμηνεία στον «Καθρέφτη», ένα χασασοσέρβικο του δεύτερου.

1967

Κατά τη διάρκεια της χούντας φυλακίστηκε δύο φορές για τις πολιτικές του πεποιθήσεις, τον Αύγουστο και τον Σεπτέμβριο του 1967. Στις 28 Οκτωβρίου της ίδιας χρονιάς αντρεύτηκε με την Ασπασία Αραπίδου (γνωστή με το καλλιτεχνικό της Ασπα) και έχουν δύο γιους, τον Κορνίλιο (γενν. 1968) και τον Ρωμανό (γενν. 1972), και δύο εγγονούς, τον Διονύση και τον Ανδρέα.

1976

Υστερα από παραγγελία του Θεάτρου Τέχνης ξεκινάει να γράφει μουσική για τους «Αχαρνές» του Αριστοφάνη, μεταφράζοντας ο ίδιος ελεύθερα τα σημεία που θα μελοποιήσει. Διαφώνησαν όμως γύρω από τη μετάφραση-απόδοση και ο Σαββόπουλος παρουσίασε τη δική

του παράσταση «Ο Αριστοφάνης που γύρισε από τα θυμαράκια» σε υπόγειο της Πλάκας. Μαζί του τραγουδούσαν οι Σάκης Μπουλάς, Νίκος Παπάζογλου, Μανώλης Ρασούλης, Μελίνα Τανάλρη, Νίκος Ζιώγαλας, Βαγγέλης Ξύδης, Κώστας Γεωργίου και Ηλίας Λιούγκος. Ο τελευταίος γνωρίζει στον Ρασούλη τον γείτονά του Νίκο Ξυδάκη.

1978

Τον Μάρτιο κυκλοφορεί «Η εκδίκηση της γυφτιάς», με τα τραγούδια του Νίκου Ξυδάκη και του Μανώλη Ρασούλη. Ο Σαββόπουλος είναι εκεί παραγωγός. Τον ίδιο ρόλο θα αναλάβει και στον πρώτο δίσκο του Βαγγέλη Γερμανού, τα «Μπαράκια».

1983

Στις 19 Σεπτεμβρίου βάπτισε το Ολυμπιακό Στάδιο σε συναυλιακό χώρο. Η συναυλία, την οποία παρακολούθησαν 80.000 θεατές, αποτέλεσε την κορύφωση της περιόδου «20 χρόνια δρόμος».

1986-1987

Προβάλλεται στην ΕΡΤ η εκπομπή «Ζήτω το ελληνικό τραγούδι» όπου ο Σαββόπουλος καταφέρνει μέσα σε λίγες τηλεοπτικές ώρες να συγκεντρώσει πολλά από τα μεγαλύτερα ονόματα του ελληνικού τραγουδιού (και όχι μόνο) σε μοναδικές συμπράξεις και απρόβλεπτες ζωντανές ηχογραφήσεις.

2017

Το Τμήμα Φιλολογίας του ΑΠΘ τον ανακήρυξε επίτιμο διδάκτορά του στις 24 Νοεμβρίου. Ο Σαββόπουλος αφιέρωσε την ομιλία του στον ποιητή Νίκο Αλέξη Ασλάνογλου. «Χωρίς να το ξέρει, έγινε και αυτός δάσκαλός μου» ανέφερε. «Το τραγούδι δεν είναι κάτι διανοουμενίστικο, μελονότι χρειάζεται να βάζεις κι εκεί λίγο μυαλό κάπου κάπου. Μια φωνή έρχεται βαθιά από μέσα σου και σε κάνει να λαχταράς τη χαμένη ενότητα με τους άλλους» έλεγε επίσης. «Στο τραγούδι θέλουμε να τενωθούμε μέχρι τον άλλον, να απλωθούμε, να ανοίξουμε, να γίνουμε ένα με όλα. Στα αληθινά τραγούδια, ο στίχος, η μελωδία, η φωνή και η μπάντα δεν είναι τέσσερα, είναι ένα. Η μάλλον καταλήγουν να είναι ένα, διότι επάνω τους προβάλλεται η βαθύτερη εκείνη ενότητα, όπου όχι μόνο ο ήχος και η λέξη αλλά το σώμα και η ψυχή, η ζωή κι ο θάνατος, ο θεός κι ο άνθρωπος κι ο παρελθόν χρόνος κι ο χρόνος ο μελλοντικός είναι ένα. Στη γιορτή ενώνουμε τα χέρια μας σε κύκλο και γυρίζουμε εκεί απ' όπου ξεκίνησαν όλα: στο τραγούδι».

Με την κουβέρτα στη μασχάλη

Πάντα έστι τον έβλεπα τον Διονύση Σαββόπουλο. Να κόβει κίνηση στα περίε με το σύμβολο της φυλακής του στον κόρφο, σαν μεταβατικό αντικείμενο. Κι εκεί που νόμιζες ότι δεν σου χαλαζίζει μισό δευτερόλεπτο, εκείνος σε είχε κιόλας βαφτίσει στο όνομα της Ιστορίας, της Στιγμής και του Αγίου Πνεύματος, πανέτοιμος να λαλήσεις με έναν λόγο, σαν και τον

THEA ROULA
ΓΕΩΡΓΙΑΚΟ-ΠΟΥΛΟΥ

δικό του. Δεν του χρωστάμε μόνον τη γλώσσα – σαρωτική και κυρίαρχη σαν του Βιτσέντζου Κορνάρου. Παιδιά της χούντας και μερικά της Μεταπολίτευσης, του χρωστάμε τη σύγκλιση της ιστορικότητας με

το παρόν, μια δύσκολη δεξιά που την αποκτούσαμε παρά ετού, κι ας μην ξέραμε πού μας πάν' τα τέσσερα. Ήταν σαν να ξέραμε. Και πράγματι ξέραμε, γιατί η μνήμη δεν παραδίδεται σε χειρικόριδο να την ξεφυλλίσουμε. Πρέπει εσύ πρώτος να ρίξεις τα φύλλα σου, διαισθησόμενος να δεχτείς το διαγενεακό ράπισμα, από 'κεί που δεν τον περιμένεις. Ο πατέρας μου ο Μπάτης. Τελεία, παράγραφος. Πολλοί ήμασταν εκείνοι που βιογραφηθήκαμε στοιχειωμένοι πίσω του, με το δάχτυλο στην πρίζα. Εκεί μας βρήκε και μας κεραυνοβόλησε η μουσική του με έναν ηλεκτρισμό σαν του Καρυοφύλλη Δοϊτσίδα και της θυγατέρας του Θεοπούλας. Η Θράκη – μια ζέση χώρα για μας τους Πελοποννήσιους – απ' όπου ένα παιδί από τη Σαλονίκη προμηθεύταν ήχο και υλικό. Δεν θα μπορούσε να συμβεί αλλιώς, σκέφτομαι τώρα. Για χρόνια με απασχολούσε πώς η Ιστορικότητα βρήκε και σκόλασε στα πάνω κλαδιά του χάρτη, σε πατρίδες εξωχώριες, και για μας τους Νότιους έμειναν μόνον κάποιες αφουδατωμένες εθνικές επείγουσες που συνωστίζονται όλες στο πρώτο τέταρτο του 19ου αιώνα. Σε μια ξεχωριστή ιστορική στιγμή ανήκει και η άνηση της διακογραφίας, γιατί χωρίς τη LYRA του Πατσιφά δεν θα στριφογυρίζαν στα πικ απ' της δεκαετίας του '70 οι σιπείρες του Μπάλλου, να μας ρουφήξουν, σε τούτα τα Βαλκάνια, σε τούτον τον αιώνα. Συνάντησα τους φίλους μου, αλλά δεν ήταν χειμώνας. Αλέκο, Δήμο, Γιούλα, Μιχάλη, Γιάννη και ο άλλος Γιάννης. Είναι μια αυγουστιάτικη πανσέληνος και τρέχουμε πάνω στον λιμενοβραχίονα της Καλαμάτας προς τη γραμμή του φεγγαριού. Μαύρο ζώο και τυφλό μελιγμένο / σε ποιο να χάνει σκοτεινό με κουβαλάς, βρυχώνται οι δυο Γιάννηδες και πηδάνε με τα ρούχα στη θάλασσα.

ΔΙΟΝΥΣΗΣ ΣΑΒΒΟΠΟΥΛΟΣ 1944 - 2025

Κάνω ένα είδος «θεάτρου τραγουδιών»

«Μετά τον Χρονοποιό, τον τελευταίο μου δίσκο στο έμπα του καινούριου αιώνα, άρχισα να μ' αρέσει ιδιαίτερος να φτιάχνω προγράμματα και να τα παρουσιάζω μόνος μου ή με φίλους ομοτέχνους. Και μάλιστα, απ' τη στιγμή που σόπασε μέσα μου ο συνθέτης, άρχισα να τραγουδώ καλύτερα, γιατί πριν με ζάλιζε μια «όχι έτσι», μια «όχι αλλιώς». Με ψάρωνε.

Κάνω ένα είδος θεάτρου τραγουδιών. Αυτό κάνω. Διαλέγω κάθε φορά τραγούδια ανάλογα με την εποχή και το κλίμα της. Τα βάζω σε μια σειρά, ώστε να δημιουργείται ένας κοινός τόπος του αισθήματος. Σαν έργο. Διακόπτω τη ροή με μια ξαφνική αφήγηση. Αρχίζει απότομα συνήθως, αλλά τελειώνει στην ίδια τονικότητα με το τραγούδι που ακολουθεί. Ομαλά. Και η ροή τραγουδιών ξαναρχίζει. Έτσι περίπου προχωράμε. Το πρόγραμμα τελειώνει υποχρεωτικά με τραγούδια κοινής συγκίνησης. Ο κόσμος τραγουδάει μαζί μας και είμαστε όλοι σαν να κάναμε ένα ωραίο μπάνιο και να φύγαν από πάνω μας μικροκακίες, γκρίνιες, μικροπολιτικές και τσιγκουνιές, για να γυρίσουμε ανάλαφροι πια στα σπίτια μας».

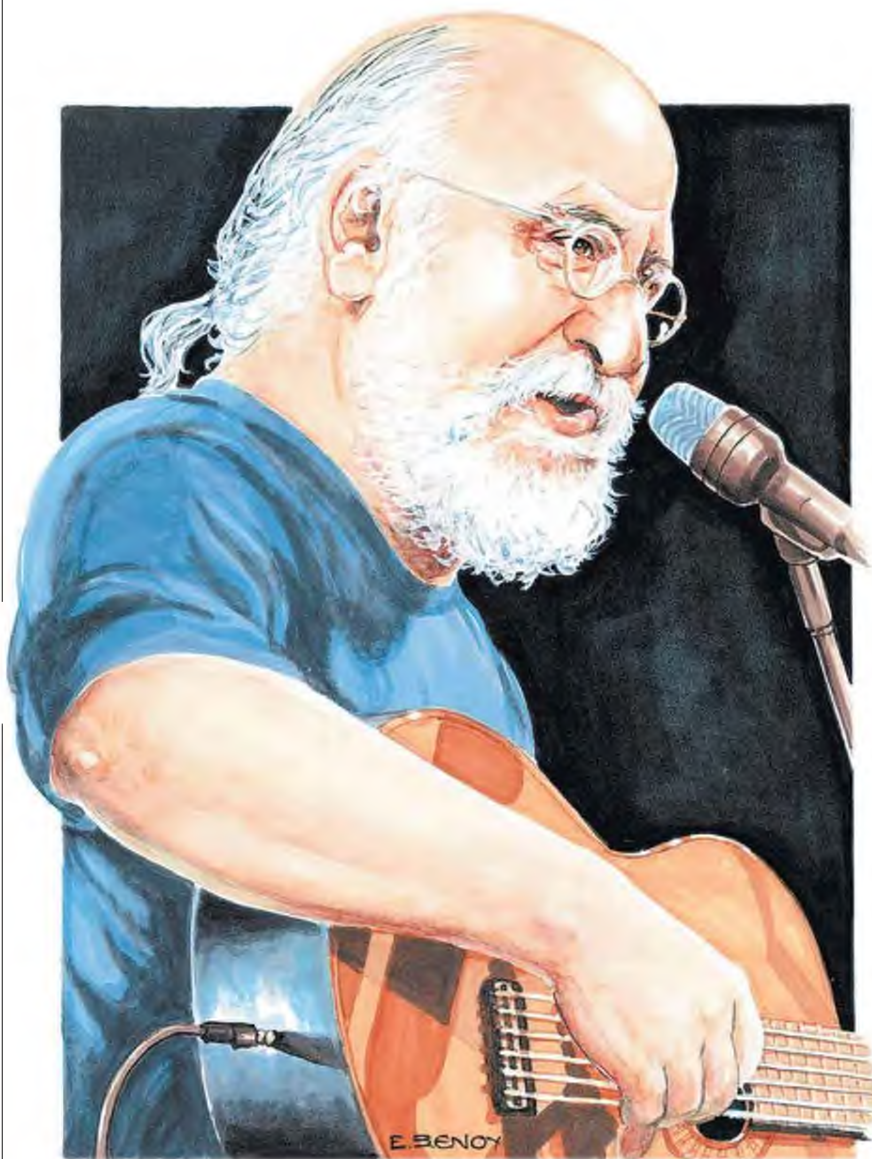
(Από το αυτοβιογραφικό βιβλίο «Γιατί τα χρόνια τρέχουν κύμα», εκδ. Πατάκη, 2025)

Μαθητής της Σχολής της Θεσσαλονίκης

«Είναι η μουσική ιδιοφυΐα του Μάνου Χατζιδάκι που μ' έκανε να διαλέξω τον προσωπικό δρόμο και με βοήθησε να δω με καινούρια ματιά μια παράδοση αιώνων ελληνικής τραγουδοποιίας – από τα σωσμένα εκείνα μουσικά αποσπάσματα της αρχαιότητας μέχρι τα 9/8 του Τσιτσάνη. Αλλά είναι κι ένας άλλος, ένας Θεσσαλονικιός ποιητής, που χωρίς να το ξέρει, έγινε κι αυτός δάσκαλός μου... Ο ποιητής Νίκος Αλέξης Ασλάνογλου. Η χαμπλόφωνη και παθιασμένη ποίηση του Αλέξη στην εφηβεία μου και ο κύκλος της Διαγωνίου λίγο αργότερα, μου έμαθαν να διαβάζω Γιώργο Βαφόπουλο, Γιώργο Θέμελη, Ν. Γ. Πεντζίκη, Ζοή Καρέλλη, Μανόλη Αναγνωστάκη, Ντίνο Χριστιανόπουλο, Γιώργο Ιωάννου

ΜΕ ΔΙΚΑ ΤΟΥ ΛΟΓΙΑ «Καταγόμαστε από τόπους φωτός»

Η στάση του στη μουσική, όσα έγραψαν γι' αυτόν οι μουσικοί ερευνητές και το τελευταίο αντίο από καλλιτέχνες και πολιτικούς

ΤΗΣ ΕΦΗΣ ΞΕΝΟΥ

και γενικά όλους εκείνους τους λογοτέχνες που αποτελούν τη λεγόμενη Σχολή της Θεσσαλονίκης, της οποίας θα ήθελα να λογαριάζομαι κι εγώ μαθητής. Θέλω να ανήκω σ' αυτή τη Σχολή, όπου το περιεχόμενο είναι πάντα βιωματικό και ο τόνος πάντα εξομολογητικός. Αν το θέμα είναι σπουδαίο ή ταπεινό, γι' αυτή τη Σχολή, δεν έχει σημασία. Ο Βαφόπουλος έλεγε "βάλτε στη μια μεριά της ζυγαριάς όλο το Αιγαίο, τον ήλιο και τα νησιά, εγώ θα τοποθετήσω στην άλλη, ένα μικρό αντικείμενο νοσοκομείου". Αυτή η Σχολή, ακόμη και όταν μιλάει για πολιτική, το κάνει απ' τη μεριά της ήττας και όχι απ' τη μεριά του έπους».

(Από την ανιφώνηση – ομιλία κατά την τελετή αναγόρευσής του σε επίτιμο διδάκτορα του Τμήματος Φιλολογίας της Φιλοσοφικής Σχολής του ΑΠΘ, 24 Νοεμβρίου 2017)

Πρέπει να μπορείς να χάνεις λίγο απ' το δίκιο σου

Δεν με ρωτήσατε ποτέ πώς τα κατάφερα πενήντα χρόνια με τη... μαγαζί και τους ανθρώπους της νύχτας. Οι μαγαζήτορες, εκτός ελαχίστων εξαιρέσεων, ήταν μανάβηδες, εργολάβοι, κάτι θηριώδεις προσωπικότητες, εντελώς άσχετοι. Τώρα πια, μπορεί οι δουλειές μου σαν τον «Μπάλλο», τη «Ρεζέρβα», τους «Αχαρνής» να θεωρούνται εμβληματικές, αλλά έχουμε ξεχάσει μέσα σε τι συνθήκες στήθηκαν αυτά τα έργα. Τους παρακάδρο, το στριμωξίδι, τον καπνό. Τα πρώτα είκοσι χρόνια ούτε ηχητικά μηχανήματα της προκοπής δεν είχαμε.

■ **Σας ρωτώ λοιπόν: πώς τα κατάφερα;**
Τα κατάφερα με ελιγμούς, υποχωρήσεις, βάζοντας νερό στο κρασί μου. Πρέπει να μπορείς να χάνεις λίγο απ' το δίκιο σου αν θέλεις να φτάσεις κάπου. Αν δεν μπορείς, δεν γίνεται ούτε τέχνη ούτε κυβέρνηση ούτε δημοκρατία ούτε καν ανθρώπινη σχέση. Το ήξερα αυτό από μικρός, από την εποχή του «Φορτηγού».

■ **Δεν φοβάστε τη νοσταλγία;**
Όχι, γιατί η δική μου νοσταλγία δεν είναι ρομαντικής φύσεως. Ανακαλώ π.χ. μια ιστορία από την παιδική μου ηλικία των τριών - τεσσάρων ετών και τότε η μνήμη μου παίρνει φόρα και κατευθύνεται σε κάτι που υπάρχει πολύ πριν από την ιστορία και αυτό το κάτι έρχεται τώρα και τη φωτίζει. Καταγόμαστε από τόπους φωτός και εκεί οδεύουμε. (Από συνέντευξη στον Δ. Δουλγερίδη για το πρόγραμμα που παρουσίαζε στο Θέατρο της Οδού Κυκλάδων με τραγούδια της πρώτης περιόδου, «ΤΑ ΝΕΑ», 12 Οκτωβρίου 2015)

ΕΙΠΑΝ ΓΙ' ΑΥΤΟΝ

Χρήστος **Βακαλόπουλος**
«Ρεμπέτικο, δημοτικό, ροκ»

«Το πλίσιασμα του Διονύση Σαββόπουλου από το κοινό (και κυρίως από τη νεολαία) έγινε μέχρι σήμερα στο επίπεδο μιας αναγνώρισης του "αντι-στάρ". Του καλλιτέχνη δηλαδή που υιοθέτησε ένα ιδιαίτερο κανάλι επικοινωνίας, πέρα απ' το οργανωμένο σύστημα της διαφήμισης, των "σκηνοθετημένων" τηλεοπτικών και ραδιοφωνικών παρουσιάσεων. Σήμερα όμως, απαλλαγμένοι από τη μυθολογία του "αντισυμβατικού και παράξενου" δημοτικού, την παράδοση, αλλά και με το ροκ, την ποίηση του Ντίλαν. Η σύνθεση αυτή, που στριγγίζεται στο ζωντάνεμα (και όχι στην αναπαράσταση) της παράδοσης και στο πάντρεμά της με τη σύγχρονη κοινωνική πραγματικότητα στην πιο καθημερινή της μορφή, επιχειρεί τον προσδιορισμό των βιωμάτων μιας εποχής. Προσδιορισμό που μορφικά εκφράζεται με την αμεσότητα του "τραγουδιού".

Το πλίσιασμα όμως της μουσικής προσφοράς περνάει μέσα από την έκφραση των θέσεων του καλλιτέχνη. Θέσεων που αναγκαία επεκτείνονται στη δυνατότητα λειτουργίας παράλληλων κυκλωμάτων επικοινωνίας, στην αντίληψη για την επαναστατική τέχνη και στη σύνδεση του λαϊκού τραγουδιού με τα παραπάνω».

(Εισαγωγή στο «Ζωντάνεμα απολιθωμένων δομών», πλέον στην «Επαναστατική υφή της πραγματικότητας», εκδ. Εστία, 2005)

Δημήτρης **Καράμπελας**
«Υπονόμευσε τη μυθολογία της αμφισβήτησης»

«Μετά τη ριζική ρήξη του "Φορτηγού", τα τραγούδια του Σαββόπουλου, γνήσια τέκνα των επαναστατικών κινημάτων της δεκαετίας του 1960, βίωσαν τα πολιτικά, κοινωνικά και καλλιτεχνικά αδιέξοδα της εποχής τους σαν δικά τους κι αναζήτησαν, στους αντίποδες, έναν κόσμο αντρομαντικό. Αντιπαρέθεσαν σ' όλες τις σύγχρονες μεταμορφώσεις της ρομαντικής ιδεολογίας και διεκδίκησαν μιαν ελευθερία που δεν εξαντλείται στον εαυτό της, αλλά ανοίγεται στο πνευματικό "άλλο" της. Υπονόμευσαν εκ των έσω και τη μυθολογία της αμφισβήτησης και της εξέγερσης – τη λατρεία του ενστίκτου και τη δραπέτευση απ' την πραγματικότητα, τη γοητεία της αμφισβήτησης, τον αβέβαιου και του ανολοκλήρωτου, αλλά και τον μαγνητισμό της παραίσθησης και του θανάτου – και κυρίως το πρότυπο του ρομαντικού ήρωα που κυριεύεται απ' τον πόθο του απείρου και του απόλυτου και την απατηλή μεταφυσική του, τον χωρισμό ψυχής και σώματος, τη θεοποίηση των δικασμών του. Αρνήθηκαν την ψευδαίσθηση ότι η μουσική κι ο λόγος εμπειρεύουν τον σκοπό τους κι επιβάλλονται στην πραγματικότητα, γι' αυτό και δεν στριγγίζονται στην τεχνική, τη γνώση ή το ταλέντο, αλλά στη "χάρι" που δεν αναζητά απ' τον τραγουδοποιό, αλλά από τους πραγματικούς δεσμούς του με τους άλλους, κι από ένα κομμάτι του εαυτού του που δεν του ανήκει».

(Από το «Διονύσης Σαββόπουλος», εκδ. Μεταίχμη, β' έκδοση αναθεωρημένη, 2025)

▶ Ο Λάκης Παπαστάθης κινηματογραφεί τον Διονύση Σαββόπουλο στο «Κύτταρο» για το ντοκιμαντέρ του «Χαίρω πολύ, Σαββόπουλος» (1975)

ΑΠΟΧΑΙΡΕΤΙΣΜΟΙ

Κωνσταντίνος **Τασούλας**
Πρόεδρος της Δημοκρατίας

«Ασυμβίβαστος, καινοτόμος και τολμηρός, ενσάρκωσε το πνεύμα της αμφισβήτησης με τον πιο ευαίσθητο και ποιητικό τρόπο μέσα από έργα που σφράγισαν την ιστορία του ελληνικού τραγουδιού και αποτέλεσαν ορόσημα στον νεότερο πολιτισμό της χώρας μας. Ήταν ένας μοναχικός οδοιπόρος του τραγουδιού, αλλά και ένας μοναδικός ραψωδός που διέσχισε όλες αυτές τις δεκαετίες άφοβα. Ήταν ποιητικός και πολιτικός μαζί, πάντοτε με το θάρρος της γνώμης του και με το πάθος της συμμετοχής στους προβληματισμούς κάθε εποχής. Όποιος κι αν ήταν οι εντάσεις της συγκυρίας, όσο κι αν έπαιρνε θέση, όσο κι αν γνώσια εξέφραζε το ρεύμα κάθε εποχής, έγνοια του ήταν πάντα των "Ελλήνων οι Κοινότητες" να είναι ενωμένες. Μέλημά του ήταν πάντα η υπέρβαση των διαφορών και των διχασμών».

Κυριάκος **Μπισσοτάκης**
Πρωθυπουργός

«Δεν θέλω να το πιστέψω αλλά ο Διονύσης μας δεν είναι πια εδώ. Με τον αποχωρισμό να συμβαίνει όπως τον είχε ο ίδιος τραγουδήσει: "Δεν είμαι εδώ". Οι άλλοι "χτύπησαν τον αέρα". Και να ξεκινάει, έτσι, ήρεμος το ταξίδι του προς μια "θάλασσα πλατιά"... Ο Σαββόπουλος έφυγε, αφήνοντας ένα ισχυρό αποτύπωμα στη μουσική, στον στίχο, αλλά και στο δημόσιο ύφος. Γιατί με το έργο και τη στάση του απέδειξε πως ήταν ένας υπέροχος τραγουδοποιός. Ένας ευαίσθητος Έλληνας. Και ένας υπεύθυνος πολίτης [...]. Ο Διονύσης Σαββόπουλος δεν θα μας τραγουδήσει, φέτος, ότι "τον χειμώνα ετούτο άμα τον πηδώσαμε για άλλα δέκα χρόνια άντε καθαρίσαμε". Η βραχνή φωνή του, όμως, θα μας συνοδεύει για πάντα. Πλουτίζοντας την καρδιά και τη σκέψη μας. RIP Νιόνιο».

Νίκος **Ανδρουλάκης**
πρόεδρος ΠΑΣΟΚ

«...Μέσα από τα τραγούδια του σκιαγραφούσε το βίωμα, τις ελπίδες, τις υπερβάσεις και τις αγωνίες του λαού μας στο πέρασμα των δεκαετιών. Μας αφήνει παρακαταθήκη μουσικά αριστουργήματα όπως ο "Μπάλλος", το "Φορτηγού", τα "Τραπεζάκια έξω", το "Βρώμικο ψωμί" και τόσα άλλα, όπου πάντρευε μοναδικά τη ροκ, τη λαϊκή μουσική και τους παραδοσιακούς ήχους. Ο "Νιόνιος" δεν είναι πια κοντά μας, αλλά θα είναι πάντα στις καρδιές μας σε μια θέση στο πάνθεον των κορυφαίων δημιουργών της ελληνικής μουσικής, των μεγάλων Ελλήνων».

Σωκράτης **Φάμελλος**
πρόεδρος ΣΥΡΙΖΑ-ΠΣ

«Αποχαιρετούμε με θλίψη τον Διονύση Σαββόπουλο, έναν μεγάλο δημιουργό της Ελλάδας. Έναν τραγουδοποιό, που θα ζει πλέον για πάντα στις παρέες μας, στις συναυλίες, στα τραγούδια που ψιθυρίζουμε συχνά. Για εμάς που μεγαλώσαμε στη Θεσσαλονίκη, ο "Νιόνιος" ήταν ο τραγουδοποιός της εφηβείας μας... Η μουσική του και οι στίχοι του συνόδευσαν τη ζωή μας και τους αγώνες μας. Και με τον δικό του τρόπο χαρακτήρισε και τον αγώνα κατά της χούφτας και στη συνέχεια τη γενιά του Πολυτεχνείου, ακόμα και αν υπήρξαν στιγμές που διαφωνήσαμε...».

Λίνα **Μενδώνη**
υπουργός Πολιτισμού

«Οι Έλληνες θρηνούν την απόλεια του Διονύση Σαββόπουλου, του μέγιστου τραγουδοποιού μας, ενός από τους πιο επίδραστικούς δημιουργούς της σύγχρονης Ελλάδας, ενός ελεύθερου, αληθινού δημιουργικού πνεύματος... Με τη μουσική του, τον στίχο του, τη σκηνική του παρουσία, αλλά και την καθηλωτική του αφήγηση, διά ζώσης ή στο χαρτί, εξέφρασε, διαχρονικά, τις ατομικές αναζητήσεις μας, τις συλλογικές μας τάσεις, αλλά και ανατάσεις που χρειαζόμαστε... Χαρτογράφησε την πατρίδα μας και τους ανθρώπους της».

Νίκος **Πορτοκαλογλου**
τραγουδοποιός

«Έχω χάσει εδώ και χρόνια τους δύο γονείς μου. Σήμερα μένω για τρίτη φορά ορφανός».

Ελευθερία **Αρβανιτάκη**
εργμνεύτρια

«Διονύση μου, δεν μπορώ να το συνειδητοποιήσω, πονάει ο χαμός σου. Σε ευχαριστώ για το καλωσόρισμα, για τη μαγεία που ζήσαμε, για όλα όσα μου έδωσες, για όλα όσα μου έμαθες. Αντίο ήρωά μου, αντίο μάγε της σκηνής, αντίο σπουδαίε δημιουργέ. Το έργο σου στα τιμαλάφη του πολιτισμού μας και σίγουρα στα δικά μου τιμαλάφη».

Λίνα **Νικολακοπούλου**
σκηνογράφος

«Ήταν ό,τι πιο καινούργιο, ό,τι πιο απροσποίητο ήρθε στο ελληνικό τραγούδι».